

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. balandžio 10 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Arvydas Martinavičius, sekretoriaujant Daliai Semaškaitei, nedalyvaujant pareiškėjui V. D., nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui, rašytinio proceso tvarka (be žodinio nagrinėjimo) išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo V. D. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos priteisimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas V. D. skunde Šiaulių apygardos administracinio teismo prašė iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 80 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Pareiškėjas skunde nurodė, kad jo laisvė nuo 2011 metų rugsėjo mėnesio iki 2014 metų sausio mėnesio buvo apribota pažeidžiant galiojančius įstatymus. Jis buvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau – ir Šiaulių TI) kameroje, kuriose neužtikrinama minimali gyvenamojo ploto norma. Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3 punktą, vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m, į ploto normą neįskaičiuojamas unitazo ir praustuvės užimamas plotas. Šiaulių TI jis buvo kalinamas nežmoniškomis, antisanitarinėmis, žiauriomis, kankinančiomis sąlygomis, dėl to patyrė didelę žalą. Kameroje sienų ir lubų tinkas vietomis buvo pažeistas pelėsinio grybelio. Nurodo, kad daug kartų žodžiu kreipėsi į Šiaulių TI administraciją dėl blogų kalinimo sąlygų, tačiau jo kreipimusi niekas neregistravo ir į juos nereagavo. Dėl šilto vandens nebuvimo kameroje negalėjo švariai išsiplauti indų, dėl to teko valgyti antisanitarinėmis sąlygomis. Dėl kalinimo perpildytose kameroje kamavo galvos skausmai, svaigimas, nuolatos kildavo konfliktai, daug kartų kreipėsi į psichologą ir psichiatrą, tačiau jam nepadėdavo. Kameroje tualetai nešvarūs, tekdavo kęsti nemalonius kvapus, trūko veiklos už kameros ribų. Dėl atsakovo neteisėtų veiksmų (veikimo arba neveikimo) patyrė neturtinę žalą, t. y. didžiulį psichologinį sukrėtimą, dėl kurio atsirado nuolatinė emocinė depresija, buvo ir tebėra labai sukrėstas, nuolatos galvoja apie savižudybę dėl nepakeliamų gyvenimo sąlygų ir kankinančios aplinkos, žymiai pablogėjo jo sveikata, prarado daug svorio, atsirado nemiga, nusilpo imuninė sistema, sutriko visavertis gyvenimas, tapo užduras, nebemoka normaliai bendrauti su aplinkiniais, prarado pasitikėjimą savimi, tapo dirglus, dėl to atsirado aplinkos ir žmonių baimė. Neturtinę žalą, kurią prašo priteisti iš atsakovo, vertina 80 000 Lt.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atsiliepime nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštineje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3 punktas nustato, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr.1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m.

Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-02-21 pažymos Nr. 69/06-830 „Dėl V. D. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2011-09-02 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2014-01-17. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje kameroje Nr. 53 buvo laikomas periodiškai nuo 2011-09-02 iki 2011-11-07 su dar 5–10 asmenų ir vienam asmeniui teko nuo 1,87 kv. m iki 3,12 kv. m, kameroje Nr. 16 – periodiškai laikotarpiais nuo 2011-11-07 iki 2012-01-05 vienas arba su dar 4–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 1,91 kv. m iki 3,8 kv. m, kameroje Nr. 51 – periodiškai nuo 2012-01-23 iki 2012-04-04 su dar 2–11 asmenų ir vienam asmeniui teko nuo 1,57 kv. m iki 6,28 kv. m, kameroje Nr. 78 – nuo 2012-05-28 iki 2012-05-29 vienas arba dviese ir vienam asmeniui teko nuo 3,22 kv. m iki 6,45 kv. m, kameroje Nr. 55 periodiškai nuo 2012-05-29 iki 2012-07-11 su dar 5–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 1,87 kv. m iki 3,12 kv. m, kameroje Nr. 64 – nuo 2012-07-30 iki 2012-08-04 su dar 2–3 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 5,58 kv. m iki 7,44 kv. m, kameroje Nr. 27 – nuo 2012-08-04 iki 2012-08-07 su dar 4–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,27 kv. m iki 3,18 kv. m, kameroje Nr. 66 – periodiškai laikotarpiais nuo 2012-09-10 iki 2012-11-27, nuo 2013-02-26 iki 2013-09-27 ir nuo 2013-12-16 iki 2014-01-17 su dar 1–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,26 kv. m iki 11,3 kv. m, kameroje Nr. 57 – laikotarpiais nuo 2013-01-15 iki 2013-01-24 ir nuo 2013-11-19 iki 2013-11-27 su dar 1–10 asmenų ir vienam asmeniui teko nuo 1,81 kv. m iki 9,99 kv. m. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,57 kv. m (kameroje Nr. 51) iki 11,3 kv. m (kameroje Nr. 66) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalinimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama.

Atsakovas atkreipia teismo dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalinimo įstaigose specifiką: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Kaip pažymėjo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. liepos 9 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-146-1527/2012, ši aplinkybė (kintantis asmenų skaičius kameroje) turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto. Todėl net mažiausio ploto kameroje, keičiantis kalinčių asmenų skaičiui per parą, plotas, tenkantis vienam asmeniui, kinta nuo mažesnio už nustatytą iki viršijančio normą.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2011-09-02 iki 2014-01-17 iš viso buvo laikomas 302 dienas. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Pareiškėjas skunde nenurodo jokių išgyvenimų, objektyviai pagrįstų nusiskundimų, kurie leistų nustatyti tikrai buvus neigiamą poveikį, sąlygojusį neturtinės žalos atsiradimą. Iš Šiaulių tardymo

izoliatoriaus Socialinės reabilitacijos skyriaus 2014-02-14 pažymos Nr. 61-04/223 „Dėl V. D.“ matyti, jog nėra duomenų, kad pareiškėjas su skundais ar prašymais per savo kalinimo laikotarpį būtų kreipęsis į įstaigos direktorių.

Kameros Nr. 78, kurioje pareiškėjas buvo laikomas 2012-05-28–2012-05-29, Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas buvo atliktas 2012-01-10 (išvados surašytos 2012-01-06 patikrinimo akte Nr. EP-2). Nustatyta, kad kameros sienos aprašinėtos, dalis plytelių išdaužta, virš durų esanti po metaliniu apsauginiu gaubtu lempa nuplėšta, tualete nuleidimo žarna nusidėvėjusi, dirbtinio apšvietimo elektros laidai lubose sumontuoti nepaslėptu būdu, kameroje reikalingas remontas. Kaip matyti po Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2012-04-11 patikrinimo (išvados surašytos 2012-04-17 patikrinimo akte Nr. EP-101), kameros Nr. 78 pažeidimai pašalinti: sienos nuvalytos, iškritusių plytelių vietos užtinkuotos, virš durų esanti po metaliniu apsauginiu gaubtu lempa pritvirtinta, tualete nusileidimo žarna pakeista, dirbtinio apšvietimo elektros laidai sumontuoti paslėptu būdu.

2012-04-11 Šiaulių visuomenės sveikatos centras atliko kameros Nr. 51 patikrinimą (išvados surašytos 2012-04-19 patikrinimo akte Nr. EP-105). Nustatyta, kad ant sienų ir lubų yra pelėsis, sienų dažų danga vietomis nusilupusi, sienos purvinos, ant jų matosi vandens nubėgimo žymės, dirbtinio apšvietimo lempos išplėstos, sanitarinis mazgas nuo gyvenamosios aplinkos atskirtas užuolaidomis, kurios purvinos ir suplyšusios, kameroje reikalingas paprastas remontas. Taip pat nustatyti natūralios apšvietos, oro temperatūros ir oro judėjimo greičio pažeidimai. Iš 2012-07-02 patikrinimo akto Nr. EP-237 matyti, kad kameroje Nr. 51 atliktas paprastas remontas, ant sienų ir lubų pelėsio nėra, oro temperatūra tinkama, nepašalintas tik dirbtinės naktinės apšvietos pažeidimas. Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2012-07-18 patikrinime (išvados surašytos patikrinimo akte Nr. EP-289) nustatyta, kad kamera Nr. 51 tvarkinga, jose atliktas einamasis remontas, pelėsio nėra, lentynėlės tualetu reikmenims laikyti ir veidrodžiai yra.

Kameros Nr. 55, kurioje pareiškėjas buvo laikomas periodiškai nuo 2012-05-29 iki 2012-07-11, Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas buvo atliktas 2012-04-11 (išvados surašytos patikrinimo akte Nr. EP-105). Nustatyti neesminiai pažeidimai: sienos tinkas vietomis išdaužytas, sienų dažų danga nusilupusi, sanitarinis mazgas nuo gyvenamosios aplinkos atskirtas užuolaidomis, kurios purvinos, elektros instaliacija įrengta nepaslėptu būdu, sanitariniame mazge šalto vandens tiekimo sistema neįrengta, praustuvės nėra, kameroje reikalingas paprastas remontas. Taip pat – dirbtinės ir natūralios apšvietos, oro temperatūros ir judėjimo pažeidimai. Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2012-07-02 patikrinimo akte Nr. EP-237 matyti, kad kameroje Nr. 55 atliktas paprastas remontas, sanitariniame mazge šalto vandens tiekimo sistema įrengta, praustuvė yra. Nepašalintas tik dirbtinės apšvietos pažeidimas.

Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2013-01-14 atliko kameros Nr. 57 ir Nr. 66 patikrinimą (išvados surašytos 2013-01-17 patikrinimo akte Nr. EP-3). Kameroje Nr. 57 nustatyta, kad ant sienų ir lubų matosi pelėsis, sienų dažų danga atsilupusi, patalpoje būtinas remontas, sanitarinis mazgas dalinai atskirtas nuo gyvenamosios patalpos (iš vienos pusės metaline plokšte, iš kitos – medžiaginėmis užuolaidomis, patalpoje neužtikrinamas pagrindinis gyvenamųjų patalpų valymas, oro temperatūros ir dirbtinės apšvietos pažeidimai. Iš 2013-05-09 patikrinimo akto Nr. EP-128 matyti, kad stalas, kabykla asmeniniams drabužiams kameroje Nr. 57 yra. Sanitarinis mazgas atitvertas užuolaidomis, pelėsio nėra, tačiau kameroje reikalingas remontas. Kameroje Nr. 66, kurioje pareiškėjas buvo laikomas periodiškai nuo 2012-09-10 iki 2012-11-27, nuo 2013-04-22 iki 2013-09-27 ir nuo 2013-12-16 iki 2014-01-17 stalas yra, kabyklos asmeninimas drabužiams yra. Sanitarinis mazgas atitvertas užuolaidomis, sanitarinis mazgas iš 2-jų pusių atitvertas presuoto kartono plokštėmis, iš vienos – užuolaidomis. Kameroje atliktas paprastas remontas. Nenustatyta jokių pažeidimų.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 2 punktas įtvirtina analogiško pobūdžio nuostatą: veikiančioms laisvės

atėmimo vietoms taikomi tik tie šios higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas ir įrengtas iki Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymo „Dėl tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ įsigaliojimo, todėl nagrinėjamu atveju, analizuojant pareiškėjo laikymo įstaigoje sąlygas, taikytinos tik tos taisyklių nuostatos ir tie higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Atsižvelgdamas į tai, atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl nepakankamo šviesos patekimo į kameras ar blogo šildymo patalpose, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys privalo nuolat rūpintis švaros bei tvarkos palaikymu gyvenamosiose patalpose. Teisės aktuose imperatyviai nustatyta pareiga patiems kamerose esantiems asmenims rūpintis švara ir tvarka patalpoje. Kamerų būklė priklauso pirmiausia nuo pačių jose laikomų asmenų elgesio: nesuinteresuoti palaikyti švarą ir tvarką ar tausoti įstaigos patalpas asmenys niokoja įstaigos turtą, blogina patalpų būklę.

Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 21 punkte įtvirtinta, kad laisvės atėmimo vietos kameros tipo patalpos sanitariniame mazge turi būti įrengta šalto vandens tiekimo sistema. HN 27 p. numato, kad šalto ir karšto vandens tiekimo sistema turi būti įrengta sveikatos priežiūros tarnyboje, maitinimo įmonėje, sanitarinėje valykloje, dušinėje, kirpykloje, skalbykloje, trumpalaikių ir ilgalaikių pasimatymų kambariuose, siuntinių priėmimo patalpoje. Atsakovas tinkamai įgyvendina minėtus reikalavimus, todėl pareiškėjo pretenzijos dėl karšto vandens nebuvimo kamerose yra nepagrįstos ir neturi teisinio pagrindo.

Suėmimo vykdymo įstatymo 42 straipsnis reglamentuoja, kad socialinį darbą su suimtaisiais ir jų užimtumą organizuoja tardymo izoliatorių administracija. Pagrindinės užimtumo formos yra šios: 1) socialinis ir teisinis švietimas; 2) suimtųjų socialinių ir dvasinių poreikių tenkinimas; 3) pagalba sprendžiant suimtųjų problemas; 4) kultūros, sporto ir kiti renginiai. Viena iš pagrindinių užimtumo formų yra kultūros, sporto ir kiti renginiai. Renginiai, skirti suimtųjų užimtumui prasminga veikla ir mikroklimato gerinimui, yra įtraukiami į įstaigos pusmečių bei Socialinės reabilitacijos skyriaus ketvirčių planus. Informacija apie vykdomus suimtųjų fizinio aktyvumo skatinimo renginius yra išskabinama kamerose. Visi suimtieji, norintys dalyvauti šiuose renginiuose, kreipiasi į būrio viršininką, kuris supažindina su renginio nuostatais bei kita informacija. Taip pat suimtųjų savišvietai organizuoti Šiaulių tardymo izoliatoriuje veikia biblioteka, suimtieji gali skaityti literatūrą ir periodinę spaudą. Vadovaujantis Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 96 punktu, suaugusiems suimtiesiems sąlygos sportuoti ir mankštintis sudaromos pagal galimybes. Atsakovas pabrėžia, kad pareiškėjo pretenzijos, jog stokoja veiklos už kameros ribų, yra nepagrįstos ir neturi jokio teisinio pagrindo, nes Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pagal savo galimybes visada siekia užtikrinti suimtiesiems užimtumą, organizuoti įvairius renginius ir sudaryti sąlygas visiems suimtiesiems pagal jų pačių poreikį įsitraukti ir dalyvauti įvairiose užimtumo formose.

Remiantis aukščiau paminėtomis aplinkybėmis bei tuo, kad įstaiga pagal galimybes siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją, nustačius, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą, būtų pagrindas nepriteisti pareiškėjui neturtinės žalos atlyginimo pinigais ir apsiriboti jo teisės į teisės aktuose nustatytas kalnimo sąlygas pažeidimo pripažinimu, kaip pakankama satisfakcija už jo teisių pažeidimą.

Pareiškėjo V. D. skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas nagrinėjamą administracinį ginčą iškėlė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, buvo laikomas kamerose, neatitinkančiose higienos normų.

Teismas pažymi, kad valstybės ir savivaldybės pareiga atlyginti žalą (viešoji civilinė atsakomybė), pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir LR CK) 6.271 straipsnio nuostatas, kyla dėl valstybės ir savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, nepriklausomai nuo konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Civilinei atsakomybei atsirasti paprastai yra būtinos keturios sąlygos: 1) neteisėti veiksmai (LR CK6.246 straipsnis); 2) priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir žalos (LR CK6.247 straipsnis); 3) teisės pažeidėjo kaltė (LR CK 6. 248 straipsnis); 4) teisės pažeidimu padaryta žala (LR CK6.249 straipsnis), tačiau LR CK6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Vadinasi, reikalavimas dėl žalos atlyginimo (tiek turtinės, tiek ir neturtinės) gali būti patenkinamas nustatius visumą viešosios civilinės atsakomybės sąlygų: pareiškėjo nurodytos valdžios institucijos (nagrinėjamu atveju Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus) neteisėtus veiksmus, žalos pareiškėjui padarymo faktą ir priežastinį ryšį tarp valdžios institucijos neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos. Nenustatius bent vienos iš minimų viešosios civilinės atsakomybės sąlygų, valstybei ar savivaldybei, pagal LR CK6.271 straipsnį, nekyla turtinė prievolė atlyginti žalą.

LR civilinio kodekso 6.250 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinta pinigais. LR CK 6.250 straipsnio taikymo teisminėje praktikoje ne kartą buvo išaiškinta, kad neturtinė žala pripažintinas ne bet koks valdžios institucijų neteisėtais veiksmais (neveikimu) asmeniui, kuris kreipėsi teisminės gynybos, padarytas neigiamas poveikis, kad neturtinė žala gali būti konstatuojama tik tada, kai nustatoma, kad poveikis buvo pakankamai intensyvus, o ne mažareikšmis ir smulkmeniškas, kai nustatoma, kad asmuo tikrai patyrė dvasinius išgyvenimus, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardintų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Asmens patirtų dvasinių ir fizinių kančių (LR CK 6.250 str. prasme), jei jos realiai patiriamos, poveikis asmens fizinei ir psichinei sveikatai yra skaudžiausias ir labiausiai juntamas tuo laiku, kai asmenį veikia šias kančias sukeliantys neteisėti aktai (pagal LR CK 6.271 str.).

Veiksmų neteisėtumo pagal CK 6.271 straipsnį konstatavimui reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (pagal CK 6.271 straipsnį), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmens, teigiančio, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, atžvilgiu, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalą, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Teismas pažymi, kad ABTĮ 5 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, jog kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė ar įstatymų saugomas interesas. Tačiau asmens pažeista teisė teismo gali būti apginta tuo atveju, jei jis konkrečiai įvardija neteisėtus valdžios institucijos veiksmus (neveikimą) ir savo reikalavimą pagrindžia atitinkamais argumentais bei įrodymais. Reiškiant reikalavimą dėl žalos atlyginimo nepakanka deklaratyviai ar abstrakčiai išvardyti galimai neteisėtas veikas, nes turi būti nurodyta, kokiais konkrečiais ir kada būtent atliktais neteisėtais valdžios institucijos veiksmais (neveikimu) buvo pažeistos asmens teisės ar teisėti interesai, kokio teisės akto reikalavimų

nevykdė atitinkamas viešojo administravimo subjektas, ar neveikė taip, kaip turėjo veikti pagal atitinkamas teisės normas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A146-1527/2012).

Kalėjimų departamento direktoriaus 2010-05-11 įsakymas Nr. V-124 nustato, kad suimtiesiems bei nuteistiesiems, laikomiems Šiaulių tardymo izoliatoriuje, turi tekti ne mažiau nei 3,6 m² gyvenamojo ploto. Teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, taigi darytina išvada, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkanti kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-02-21 pažymyje Nr. 69/06-830 (b. l. 16) nurodyta, kad V. D. įstaigoje tam tikrais laikotarpiais buvo kalinamas nuo 2011-09-02 iki 2014-01-17. Pareiškėjas buvo laikomas įstaigoje kameroje, kurių plotas nuo 6,45 kv. m iki 22,6 kv. m. Kameroje buvo laikoma nuo 1 iki 12 asmenų. Kameroje Nr. 53 (18,74 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiais nuo 2011-09-02 iki 2011-09-06, nuo 2011-09-09 iki 2011-10-11, nuo 2011-10-11 iki 2011-11-07, kameroje būdavo 6–11 asmenų, vienam asmeniui teko nuo 1,7 kv. m iki 3,12 kv. m gyvenamojo ploto. Kameroje Nr. 16 (19,09 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2011-11-07 iki 2011-12-12, nuo 2011-12-12 iki 2012-01-05, kameroje buvo 5–10 asmenų, vienam asmeniui teko nuo 1,91 kv. m iki 3,82 kv. m gyvenamojo ploto. Kameroje Nr. 51 (18,86 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-01-23 iki 2012-02-08, nuo 2012-03-12 iki 2012-03-30, nuo 2012-03-30 iki 2012-04-04, kameroje buvo 3–12 asmenų, vienam asmeniui teko nuo 1,57 kv. m iki 6,28 kv. m gyvenamojo ploto. Kameroje Nr. 78 (6,45 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas 2012-05-28–2012-05-29, kameroje buvo 1–2 asmenys, vienam asmeniui teko nuo 3,22 kv. m iki 6,45 kv. m gyvenamojo ploto. Kameroje Nr. 55 (18,77 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-05-29 iki 2012-06-12, nuo 2012-07-09 iki 2012-07-11, kameroje buvo 6–10 asmenų, vienam asmeniui teko nuo 1,87 kv. m iki 3,12 kv. m gyvenamojo ploto. Kameroje Nr. 64 (22,34 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-07-30 iki 2012-08-04, kameroje buvo 3–4 asmenys, vienam asmeniui teko nuo 5,58 kv. m iki 7,44 kv. m gyvenamojo ploto. Kameroje Nr. 27 (15,93 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-08-04 iki 2012-08-07, kameroje buvo 5–7 asmenys, vienam asmeniui teko nuo 2,27 kv. m iki 3,18 kv. m gyvenamojo ploto. Kameroje Nr. 66 (22,6 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-09-10 iki 2012-10-16, nuo 2012-11-19 iki 2012-11-27, nuo 2013-02-26 iki 2013-03-06, nuo 2013-04-22 iki 2013-04-26, nuo 2013-06-18 iki 2013-06-26, nuo 2013-09-24 iki 2013-09-27, nuo 2013-12-16 iki 2014-01-17, kameroje buvo laikoma nuo 2 iki 10 asmenų, vienam asmeniui tekdavo nuo 2,26 kv. m iki 11,3 kv. m gyvenamojo ploto. Kameroje Nr. 57 (19,99 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2013-01-15 iki 2013-01-24 ir nuo 2013-11-19 iki 2013-11-27, kameroje buvo 2–11 asmenų, vienam asmeniui tekdavo nuo 1,81 kv. m iki 9,99 kv. m gyvenamojo ploto.

Iš viso pareiškėjas per laikotarpį nuo 2011-09-02 iki 2014-01-17 Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo kalinamas 320 dienų. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,7 kv. m (kameroje Nr. 53) iki 11,3 kv. m (kameroje Nr. 66) gyvenamasis plotas. Iš paminėtų laikotarpių 12 dienų pareiškėjui tenkantis kameros plotas viršijo nustatytą normą (nuo 2012-03-30 iki 2012-04-04, nuo 2012-07-30 iki 2012-08-04). Atsižvelgiant į Šiaulių tardymo izoliatoriaus specifiką, kad toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra stabilus (dalis kviečiama ikiteisminio tyrimo veiksams atlikti, dalis etapuojama ir nebūna kameroje), dalis laiko per kalnimo laikotarpį (1 val. per dieną) skirta pasivaikščiojimui gryname ore, tuo metu kalinamieji irgi nebuvo kameroje, konstatuotina, kad laikotarpiai, kai kameros buvo perpildytos, yra dar mažesni, nors jų tiksliai nustatyti teismas negali, nes atsakovas negali pateikti tokių išsamių duomenų dėl didelio nuteistųjų skaičiaus kitimo kiekvieną dieną.

Taigi, darytina išvada, jog pareiškėjas periodiškai buvo laikomas sąlygomis, pažeidžiančiomis teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, t. y. vienam asmeniui, laikomam kameroje, teko mažiau kaip 3,6 kv. m ploto. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti.

Aplinkybės, kad pareiškėjas buvo kalinamas kameroje, kurioje jam teko mažesnis nei teisės aktais nustatytas minimalus plotas, atsakovas iš esmės neginčija.

Pareiškėjas skunde taip pat nurodė, kad Šiaulių TI kamerų sienos ir lubos pažeistos pelėsio, kameroje nėra karšto vandens, tualetai nešvarūs.

Byloje pateiktas Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2012-04-19 patikrinimo aktas Nr. EP-105 (b. l. 23-30). Nustatyta, kad apgyvendinimo kameroje Nr. 51 (joje pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-01-23 iki 2012-02-08, nuo 2012-03-12 iki 2012-03-30, nuo 2012-03-30 iki 2012-04-04) ant sienų ir lubų yra pelėsis, sienų dažų danga vietomis nusilupusi, sienos purvinos, ant jų matosi vandens nubėgimo žymės, dirbtinio apšvietimo lempos išplėtos, sanitarinis mazgas nuo gyvenamosios aplinkos atskirtas užuolaidomis, kurios purvinos ir suplyšusios, kameroje reikalingas paprastas remontas, nustatyti dirbtinės apšvietos, natūralios apšvietos, oro temperatūros, santykinės oro drėgmės pažeidimai.

Kameros Nr. 55, kurioje pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-05-29 iki 2012-06-12 ir nuo 2012-07-09 iki 2012-07-11, Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas buvo atliktas 2012-04-11, išvados surašytos 2012-04-19 patikrinimo akte Nr. EP-105 (b. l. 23-30). Nustatyta, kad sienos tinkas vietomis išdaužytas, sienų dažų danga nusilupusi, sanitarinis mazgas nuo gyvenamosios aplinkos atskirtas užuolaidomis, kurios purvinos, elektros instaliacija įrengta nepaslėptu būdu, sanitariniame mazge šalto vandens tiekimo sistema neįrengta, praustuvės nėra, kameroje reikalingas paprastas remontas. Taip pat nustatyti dirbtinės ir natūralios apšvietos, oro temperatūros ir judėjimo pažeidimai. Iš Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2012-07-02 patikrinimo akto Nr. EP-237 (b. l. 31-34) matyti, kad kameroje Nr. 55 atliktas paprastas remontas, sanitariniame mazge šalto vandens tiekimo sistema įrengta, praustuvė yra. Nepašalintas dirbtinės apšvietos pažeidimas.

Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2012-07-09 patikrinimo akte Nr. EP-298 (b. l. 35-37) nurodyta, kad apgyvendinimo kameroje Nr. 64 (joje pareiškėjas buvo nuo 2012-07-30 iki 2012-08-04) pelėsio nėra, nuo lubų vietomis (virš durų) lupasi dažų danga, kameroje reikalingas paprastas remontas.

Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2013-01-17 patikrinimo akte Nr. EP-3 (b. l. 38-43) nurodyta, kad kameroje Nr. 57 (joje pareiškėjas buvo laikomas nuo 2013-01-15 iki 2013-01-24 ir nuo 2013-11-19 iki 2013-11-27) ant sienų, lubų matosi pelėsis, apgyvendinimo patalpoje sanitarinis mazgas dalinai atskirtas nuo gyvenamosios patalpos: iš vienos pusės metaline plokšte, iš kitos – medžiaginėmis užuolaidomis. Patalpoje neužtikrintas gyvenamųjų patalpų pagrindinis valymas (sienų, lubų, grindų, palangių, įrenginių, baldų ir kt.), sienos, durys, palangė, baldai purvini, aprašinėti. Nustatyti oro temperatūros, santykinės oro drėgmės, dirbtinės apšvietos pažeidimai.

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas bausmės humanizmo principas, be kita ko, reiškiantis, kad vykdant bausmę, nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte numatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. Konstatuotina, kad vadovaujantis minėtais teisės aktais, pataisos įstaigų administracijų pareiga – užtikrinti, kad asmenys jose būtų laikomi sveikatai nekenksmingomis sąlygomis. Atsižvelgiant į byloje esančius Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimų aktus konstatuotina, kad pareiškėjas buvo laikomas Šiaulių TI kameroje, neatitinkančiose higienos normų reikalavimų, taigi šiuo atveju Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam sveikatai nekenksmingomis sąlygomis, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti.

Sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 21 punkte nustatyta, kad pataisos namų kamerų tipo, karantino (izoliavimo) patalpų, baudos ir drausmės izoliatorių, kalėjimo, tardymo izoliatoriaus, areštinių kamerų, ilgalaikių ir trumpalaikių pasimatymų kambarių atskirose patalpose turi būti įrengtas sanitarinis mazgas. Sanitariniame mazge turi būti įrengta šalto vandens tiekimo sistema. Atsižvelgiant į šią normą pažymėtina, kad Šiaulių TI kameroje karšto vandens tiekimo sistemos būti neprivalo, todėl šis pareiškėjo argumentas atmestinas kaip nepagrįstas.

Kadangi pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, aktualus yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 3 straipsnis, kuriuo nustatoma, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudła prieš Lenkiją*, 30210/96, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą *V. prieš Lietuvą*, 44558/98). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, sprenddamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers prieš Graikiją*, 28524/95).

Remiantis EŽTT praktika, vien tik mažesnio ploto suteikimas ne visada savaime suponuoja išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis. Pavyzdžiui, minėtoje *V. prieš Lietuvą* byloje EŽTT, įvertinęs bendrąsias kalinimo pagal įprastinį režimą sąlygas, konstatavo, kad santykinai mažą plotą, tekusį vienam asmeniui, kompensavo absoliučiais skaičiais vertinti nemaži miegamųjų išmatavimai, kuriuose netrūko nei šviesos, nei oro, bei suteikta judėjimo laisvė. Byloje nustatytų aplinkybių visuma nesuteikia pagrindo konstatuoti, kad pareiškėjas jo nurodytu laikotarpiu atliko bausmę žmogaus orumą žeminančiomis, t. y. pažeidžiančiomis Konvencijos 3 straipsnį, sąlygomis. Byloje nėra duomenų, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje pareiškėjas buvo kaip nors išskirtas iš kitų nuteistųjų ir jam koku nors būdu bloginamos bausmės atlikimo sąlygos.

Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos bei higienos normas atitinkančių gyvenimo sąlygų, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės. Atsižvelgiant į pareiškėjo skundo pagrindą ir dalyką bei į nustatytas aplinkybes dėl netinkamų pareiškėjo bausmės atlikimo sąlygų, įvertinus pažeidimų trukmę ir mastą, galima teigti, kad pareiškėjas galėjo patirti papildomų neigiamų dvasinių išgyvenimų ir fizinių nepatogumų, papildomą diskomfortą, teisės aktais garantuotos minimalios gyvenimo kokybės pablogėjimą, kurių jis nebūtų patyręs, jei jis būtų buvęs laikomas teisės aktų nustatytais sąlygomis.

Kaip minėta, ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką buvo laikomas nepriimtiniomis sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu atlyginti neturtinę žalą. Remiantis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl

valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos kaltė nesudaro būtinos valstybės atsakomybės sąlygos ir neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo pareiškėjui. Teismas atsižvelgia į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nustatytą taisyklę, kad asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A143-1966/2008, A502-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *S. prieš Lietuvą*, 871/02). Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenumatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės.

Dėl pareiškėjui už neigiamus išgyvenimus priteistinos sumos pažymėtina, jog asmens teisė į neturtinės žalos atlyginimą yra garantuota Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje ir ji turi būti įgyvendinama įstatymų nustatyta tvarka, nepažeidžiant bendrųjų teisinės valstybės principų, *inter alia* – teisingumo principo. Teisingas žalos atlyginimas reiškia ir tai, kad sprendžiant ginčus dėl žalos atlyginimo teismo turi būti nustatytas tikrasis žalos dydis. Teismo pareiga yra nustatyti teisingą kompensaciją už patirtus neturtinio pobūdžio išgyvenimus, praradimus, parenkant tokią piniginę satisfakciją, kuri kiek galima teisingiau kompensuotų nukentėjusiojo neturtinėms vertybėms padarytą žalą. Kita vertus, pastebėtina, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas, gindamas Konvencijoje įtvirtintas pagrindines žmogaus teises ir laisves, neretai konstatuoja, kad teisės pažeidimo pripažinimas savaime yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *D. prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 42095/98, 2006 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *L. L. prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 7508/02). Taigi teisės pažeidimo pripažinimas byloje, susijusiose su neturtinės žalos atlyginimu, tam tikrais atvejais gali būti savarankiškas pažeistų asmens teisių gynimo būdas. Tai reiškia, kad ne visais atvejais tam, jog būtų apginta pažeista neturtinė teisė, priteisiamas neturtinės žalos atlyginimas pinigais. Neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *M. prieš Lietuvą*). Analogiška praktika nuosekliai formuojama ir Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme (2007 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A2-718/2007, 2012 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A756-143/2012 ir kt.).

Sprendžiant dėl pareiškėjui priteistinos sumos neturtinei žalai atlyginti taip pat atsižvelgtina į tai, kad byloje nenustatyta, jog Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija kuriuo nors pareiškėjo kalnimo laikotarpiu išskyrė jį iš kitų kalinamųjų ir dirbtinai sudarė jam ankštas kalnimo sąlygas ar kitaip blogino jo kalnimo sąlygas, nėra nustatyta, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus netinkamos kalnimo sąlygos (apgyvendinimas perpildytose kamerose) iš esmės pakenkė pareiškėjo sveikatai (byloje nepateikta jokių duomenų, jų pareiškėjas nenurodė ir skunde, kad pareiškėjo patirti nepatogumai bei dvasinės kančios turėjo poveikį sveikatai).

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertinęs pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (pvz., LVAT 2013 m. gegužės 21 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A143-763/2013 už 291 dieną priteista 1000 Lt neturtinės žalos atlyginimui), įvertinęs turimų įrodymų visetą, pareiškėjo subjektinės teisės pažeidimo mastą ir trukmę, bei atsižvelgęs į Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimali mėnesinė alga – 1000 Lt; vidutinis darbo užmokestis – apie 2253 Lt), teismas mano, kad pareiškėjui padarytos neturtinės žalos dydis gali būti įvertintas 1000 Lt. Dėl šių priežasčių pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 80 000 Lt neturtinės žalos yra tenkinamas iš dalies.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis ABTĮ 85–87str., 88 str. 1 d. 5 p.,

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjo V. D. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti V. D. iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 1000 (vienas tūkstantis) Lt neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Arvydas Martinavičius